



دعوت به ارائه مقالات موردپژوهی

عباس قیومی - دبیر علمی فصلنامه سیاست‌نامه علم و فناوری

مطالعه موردی، مطالعه تجارب یا موردپژوهی یکی از منابع مهم شناخت و پندآموزی از برنامه‌ها، سیاست‌ها و تجربه‌های سازمان‌ها، بنگاه‌های اقتصادی یا نهادهای عمومی و دولتی است. دانشی که از این طریق به دست می‌آید کمک می‌کند تجارب دوباره آزموده نشوند و دانش محتوی در آن، مورد استفاده دیگران قرار گیرد.

تجربه‌پژوهی شامل مطالعه و ثبت تجارب تدوین یک برنامه یا اجرای آن، اصلاح فرایند اداری یا پیاده کردن فرایندی تازه، استفاده از تکنولوژی جدید و تاثیرات آن در یک سازمان، عقد یک قرارداد، نوآوری فنی یا غیرفنی، انجام یک مطالعه، تاسیس سازمان یا اموری مانند آن است که دارای درسهای مفیدی برای مخاطبان خود باشد. درسهای مفید دستاورد پروژه، طرز انجام کار و رسیدن به نتیجه بر اساس تجربه انجام شده، دلایل شکست کار برای احتراز مطالعهکنندگان از تکرار مورد مشابه، توضیح مسائل و مشکلات انجام فعالیت یا اطلاع‌رسانی درباره کار انجام‌شده و... می‌تواند باشد.

چنین مطالعه‌ای باید دارای خصوصیات زیر باید باشد:

- حاوی توضیح روشنی درباره موضوع یا تجربه افتاده باشد. منظور از توضیح روشن درباره هر تجربه‌ای متفاوت است اما به طور کلی می‌توان گفت مورد پژوهی انشائی است که مراحل مختلف کار، دلیل انجام آن و نتیجه یا ابعاد مختلف مساله را چنان توضیح می‌دهد که تصویر نزدیک به واقعی از موضوع در ذهن مخاطب ترسیم کند. این گزارش مانند هر مقاله عملی دارای صدر و ذیل و محتوایی باید باشد که به صورت منسجم و واضحی موضوع را بیان کند.
- تبیین و تحلیل دقیقی از مورد تحقیق ارائه کند و ابعاد کار را به صورت مدلی توضیح دهد. انجام هر کار مواجه با مسائل و مشکلاتی است که رسیدن به نتیجه یا عدم تحقق آن را موجب می‌شود. روشن کردن این موانع یا راه‌های جلوگیری از تاثیر آن‌ها بر مساله در مورد پژوهی باید تحقیق شود. در این مطالعات دیدگاه‌ها یا روش‌های انجام کار، نظرات موافقین و مخالفین یا شرح و توضیح صاحبان تجارب با نگرشی دقیق مورد مذاقه و نقد باید واقع شود.
- مطالعه موردی مبتنی بر تجربه انجام‌شده و اطلاعات آن مستند به واقعیت اجرایی باید باشد. این استناد به معنی مطالعه کتاب‌خانه‌ای موضوع و شرح ادبیات موضوع نیست. هر مطالعه موردی به قدر لازم باید ادبیات مساله را با توجه به تجربه مورد نظر و ذیل آن توضیح دهد و از افتادن در وادی مطالب نظری و کلی پرهیز کند. در مقابل باید اسنادی ارائه کند که مدعای مورد نظر نویسنده را ثابت کند. این اسناد می‌تواند متن یک قرار داد، گفتگو با صاحب نظران، آییننامه‌های اداری یا آمارهای منتشره مراکز رسمی یا سازمانی باشد.
- با توجه به خصوصیات توضیح داده شده مطالعه موردی، یک مطالعه کیفی است. البته این سخن به معنی عدم استفاده از آمار و محاسبات کمی در این گروه تحقیقات نیست. بسیاری از تجارب حاوی مطالعات کمی هستند یا توضیح بسیاری از موضوعات ناگزیر از ارائه آمار و ارقام است و بدون آن توضیحات داده‌شده گویا نیست.

از آنچه آمد می‌توان نتیجه گرفت انتظار ما از یک مطالعه موردی خوب گزارش مستندی از بررسی دقیق یک موضوع است

که حاوی درس‌های مفیدی برای حوزه‌های سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در حوزه مورد نظر باشد. معیار بررسی چنین مطالعاتی عبارتند از:

- انشاء شیوا
- تحلیل و بررسی دقیق
- ارائه اسناد و مدارک از تجربه مطالعه شده

دعوت به همکاری

بیشتر تحقیقات انجام شده در جامعه ما در قالب تحقیقات کمی یا مطالعات نظری حاوی ادبیات موضوع هستند و تحقیقات موردی شمار کمتری از این تحقیقات را تشکیل می‌دهند. مشکل بزرگ در راه توسعه این دسته از تحقیقات ضعف قابلیت علمی و ادبی لازم برای تدوین چنین نگارش‌هایی در جامعه علمی، عدم اهمیت سازمان‌ها و نهادها به درج تجارب خود و نشر آن‌ها و مهم‌تر از همه بی‌توجهی مراکز علمی به توسعه این دسته از تحقیقات به جای تحقیقات مبتنی بر پایه‌های ریاضی و مدل‌سازی‌های کمی به دلیل دشواری‌های کار است. علاوه بر این دلایل، روش تحقیق رایج در جامعه علمی و عدم اعطای رتبه شایسته به این پژوهش‌ها از جمله دلایل عدم توجه به تحقیقات موردی است.

مطالعات موردی می‌تواند تلاش‌های تحقیقاتی را به مسائل مبتلابه جامعه نزدیک کند و به شناخت بهتر این مسائل کمک کند. از این‌رو نشر مطالعات موردی یکی از سیاست‌های اساسی نشریه علمی-ترویجی سیاست‌نامه علم و فناوری وابسته به پژوهشکده سیاست‌گذاری علم، فناوری و صنعت بوده است.

سیاست‌نامه برای رواج تحقیقات موردی در نظر دارد در دوره جدید فعالیت خود با تغییر در معیارهای سنجش و ارزیابی مقالات و دادن رتبه عملی-ترویجی به مقالاتی که واجد خصوصیات گفته شده باشند به تغییر نگرش در این حوزه و گسترش مطالعات موردی کمک کند. منظور از تغییر در معیارهای سنجش عبور از خطوط قرمز کارهای تحقیقاتی نیست بلکه تعیین این خطوط مناسب با موضوع و شرایط جامعه به نحوی است که ثمرات بیشتری از تلاش‌های علمی و تحقیقی نصیب کشور شود. بنای اصلی روش پیشنهادی ما بر دوری از ادبیات بیش از حد نظری و توجه به توضیح مساله در قالب کلی یک مقاله منسجم، مستند و دقیق است که گزارشی از یک تجربه یا مجموعه‌ای از تجارب را در اختیار مخاطبان خود قرار دهد.

بر این اساس از همه پژوهشگران عزیز و صاحبان تجربه و قلم دعوت می‌شود مقالات خود در حوزه پژوهش تجارب

سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در زمینه‌های علمی، صنعتی و فناوری را به آدرس ایمیل نشریه (jstp.sharif@gmail.com)

بفرستند. برای ارتباط با این نشریه از طریق پایگاه اطلاع‌رسانی پژوهشکده (ristip.com) هم می‌توانید اقدام کنید.